

פרק לא'

מלחמת הנקמה במדין, הכשרת הכלים, וחלוקת השלל

המלחמה במדין (א'-י"ב):

הרקע:

- בלעם רצה לקלל את ישראל ולא הצליח, ולכן נתן לבלק עצה כיצד ניתן להביס את ישראל בדרך אחרת, והיא להחטיא את עם ישראל בזימה, שכן אלהי ישראל שונא זימה הוא.
- בפרק כ"ה מסופר על ביצוע העצה ע"י המואבים וע"י המדיינים, אשר החטיאו את ישראל בזנות ובע"ז לבעל פעור. בעקבות חטאים אלו נענשו ישראל במגפה.

הנקמה במדין:

- בני ישראל הצטוו לנקום במדיינים ולא במואבים כי: 1. המואבים פחדו שמא ישראל ינסו לכבשם, ולכן ניסו להחטיאם כדי שה' יענישם, אבל המדיינים התערבו ללא כל סיבה.
- ה' לא רצה להעניש את המואבים כי עתידה רות לצאת מהם (רש"י: רות המואביה ונעמה העמונית).

מותו הקרוב של משה:

- למשה נאמר "נקום נקמת בני ישראל מאת המדיינים אחר תאסף אל עמיק". רש"י ע"פ המדרש אומר שהכתוב מראה שבחו של משה, שלמרות זאת לא עכב מלבצע את דבר ה', וכן שבחם של רועי ישראל, אשר משהבינו שלאחר מכן ימות משה ניסו לעכב היציאה עד שהוכרחו לצאת.

תאור המלחמה:

- משה אסף אלף לוחמים מכל שבט, סך הכל שנים עשר אלף לוחמים, כדי לנקום את נקמת ה' (מי שהוא אויב של ישראל הוא כאויב ה' ולכן נקרא הדבר נקמת ה').
- בראש הצבא עמד פינחס בן אלעזר הכהן, שיצא לקרב עם: כלי הקודש (הארון והציץ) ועם חצוצרות התרועה. (הוא, ולא אלעזר הכהן, שכן הוא התחיל במצווה בהרגו את כזבי בת צור והוא יגמור).
- ישראל הרגו את כל הזכרים במדין, את חמשת מלכי מדין ואת בלעם בן בעור.
- הם לקחו בשבי את נשי מדין, טפם, בהמתם, מקניהם ורכושם ושרפו את עריהם באש. לאחר מכן חזרו עם השלל לערבות מואב שליד יריחו.

תגובת משה (י"ג-כ'):

- משה כעס על המפקדים, שרי האלפים ושרי המאות, על שהחיו את הנקבות, שהרי הנשים הן שהחטיאו את העם. לכן ציוה עליהם להרוג כל זכר בטף ואת הנשים, מלבד הילדות הצעירות שבהם.
- משה מורה להם להישאר שבעה ימים מחוץ למחנה ולהתחטא ביום השלישי וביום השביעי (במי נדה – מי חטאת מאפר פרה אדומה), כדין טמאי מת. כמו כן עליהם לחטא את הבגדים ואת הכלים.

הלכות טהרת כלים (כ"א-כ"ד):

- אלעזר הכהן אומר לעם הלכות טהרת כלים מעבר למה שנאמר בפרשת פרה אדומה. שם דובר על טהרה (ע"י חיטוי) מן הטומאה, וכאן נוספו הלכות הגעלת כלים.
- הסיבה לכך שאלעזר הוא אשר אומר לעם הלכות אלו היא שמשה בא לכלל כעס (על המפקדים, מפני שלא הרגו גם את הנשים כפי שצריך היה) ולכן בא לכלל טעות ושכח הלכות אלה. לפיכך הורה אותן אלעזר.
- ההלכות: 1. בכלי גויים לא מספיקה טהרתם מטומאת מת, אלא יש גם להגעילם מפני איסור בליעת נבלות. חז"ל

סיכום ספר במדבר – לשימוש פרטי ולתלמידים

מתוך האתר של מאיר אביטן www.meir-avitan.co.il

למדו מהמלה "אך את הזהב" וגו' שיש להעביר חלודה ממתכות לפני הגעלתם.
 2. הכלל בהכשרת כלים הוא "כבולעו כן פולטו", שמשמעו הוא שמגעילים כלי באותה דרך שבה משתמשים בו: אם שימושו באש הגעלתו באש, אם שימושו בבישול הגעלתו במים חמים, אם שימושו בצונן הגעלתו במים סתם וכו'.

חלוקת השלל (כ"ה- נ"ד):

אופן חלוקתו:

- השלל מתחלק שווה בשווה בין הלוחמים ובין כל העדה.
 - על הלוחמים לתת אחד חלקי חמש מאות מחלקם בשלל לכהנים ועל ישראל לתת אחד חלקי חמישים מחלקם בשלל ללויים.
 - השלל שנחלק כלל את המלקוח והשבי – האדם והבהמה. המטלטלין (התכשיטים) לא היו בין הדברים שנחלקו, אלא היו כולם ללוחמים.
- קרבן מפקדי הצבא (מ"ח- נ"ג):**
- המפקדים רצו להביא קרבן מן התכשיטים כדי לכפר על נפשם. (רש"י מסביר שלא חטאו במעשה, אך רצו לכפר על הרהור הלב של בנות מדיין).

פרק לא'	שאלה	תשובה
<p>1 לא נקמת ישראל במדיין (א' – ה')</p>	<p>"נקם נקמת בני ישראל מאת המדיינים, אחר תאסף אל עמך" (ב').</p> <p>א. היכן נאמר קודם לכן בספר במדבר כי על ישראל לראות במדיינים אויב, מהו חטאם של המדיינים ולמי היו שותפים במעשה זה?</p> <p>ב. מדוע נאמר לישראל להנקם במדיינים ולא במואבים? ציין ע"פ רש"י (לפסוק ב') שתי סיבות.</p> <p>ג. באילו מילים בפסוקים א' – ה' מסתתרים ע"פ רש"י (בעקבות הספרי) שבחם של משה ושל חיילי ישראל ומהו שבחם זה? היעזר ברש"י לפסוקים ג' וה'.</p>	<p>א. במדבר פרק כ"ה מסופר כי המדיינים היו שותפים למואבים בחטא הזנות והע"ז (בו נהגו ע"פ עצת בלעם שאמר להם: אפילו אתם מכניסין כל המונות שבעולם אין אתם יכולים להם, שמא מרובים אתם מן המצריים שהיו שש מאות רכב בחור, בואו ואשיאכם עצה: אלהיהם של אלה שונא זמה הוא וכו' [מובא ברש"י לפרק ל"א, טז]). בפסוק י"ז באותו פרק נאמר לישראל "צרור את המדיינים והכיתם אותם".</p> <p>ב. 1. כי למואבים הייתה סיבה לפעול כפי שפעלו כי פחדו מישראל, אך המדיינים נכנסו לכך ללא כל סיבה. 2. מפני שמהמואבים עתידה לצאת רות.</p> <p>ג. "וידבר משה אל העם" – מיד כשנאמר הדבר למשה ביצע אותו משה ופנה אל העם ולא עיכב, למרות שידע שלאחר פעולה זו יבוא מותו. על החיילים נאמר שנמסרו לצבא – הדבר מלמד, ע"פ רש"י, שמכיוון ששמעו שלאחר מכן ימות משה לא רצו לצאת עד ש"נמסרו" בעל כורחם.</p>
<p>2 לא המלחמה במדיין (ו' – י"ב)</p>	<p>א. מי עמד בראש המלחמה ומה לקח אתו למלחמה? ציין ע"פ רש"י (לפסוק ו') סיבה אחת שבשלה היה זה דווקא הוא.</p> <p>ב. בין השאר הרגו בני ישראל במלחמה זו את בלעם בן בעור. אירוע זה נזכר בספר יהושע, בשלב המדבר על תחילת ההתנחלות, ואשר בו נזכרים שבטי ראובן, גד וחצי</p>	<p>א. פנחס בן אלעזר הכהן עמד בראש המלחמה. נשאלת השאלה מדוע יצא הוא ולא אלעזר הכהן הגדול? הסיבות הן:</p> <p>1. פנחס התחיל בהריגת כזבי בת צור המדיינית ולכן נדרש לסיים את מלאכת הנקמה במדיינים.</p> <p>2. פנחס [ע"פ דרש] הוא מצאצאי יוסף מצד אמו והלך לנקום במדיינים את נקמת יוסף סבו שנמכר ע"י המדיינים</p>

סיכום ספר במדבר – לשימוש פרטי ולתלמידים

מתוך האתר של מאיר אביטן www.meir-avitan.co.il

<p>לישמעלים. 3. פנחס היה כהן "משוח מלחמה" ומתוקף תפקידו יצא למלחמה במדין. ב. יהושע י"ג, כב. האירוע הנוסף הנזכר שם הוא הכאת משה את סיחון מלך האמורי. אזור זה היה שבנחלת בני ראובן, ותוך אזכורו הוזכרה גם הריגת מלכי מדין ובלעם. ג. החיילים הביאו את כל השלל אל משה ואלעזר הכהן, והדבר מלמד על צדיקותם, שלא לקחו לעצמם דבר שלא ברשות, אלא הביאו הכל. שלל – חפצים כגון לבוש ותכשיטים. (ביזה – חפצים מסוגים אחרים). מלקוח – אדם ובהמה, אך אם כתוב גם "שבי" מתייחסת המלה "שבי" לאדם ו"מלקוח" לבהמה. ג. מחנה ישראל היה בערבות מואב. במקום זה נעשו מפקד בני ישראל ומפקד הלויים, כפי שמסופר במדבר פרק כ"ו. ד.</p>	<p>המנשה שכבר קבלו נחלותיהם מידי משה. ציין הפרק והפסוק בו נזכר מותו של בלעם וכתוב איזה אירוע נוסף מהשנה הארבעים במדבר נזכר בפסוקים אלה. ג. מהו שבחם של החיילים בעניין לקיחת השלל ומהו ההבדל בין שלל, שבי ומלקוח? היעזר ברש"י לפסוק י"א. ד. החיילים הביאו את כל השלל אל מחנה ישראל. היכן היה מחנה ישראל באותו זמן ואיזה אירוע המסופר מספר פרקים קודם לכן התרחש במקום זה?</p>	
<p>א. "פקודי החיל" הם המפקדים הממונים על החיילים. משה הפנה כעסו אליהם דווקא כי בהיותם ממונים – תלויים האחרים בהם, ובידם הכוח להוביל את העם או החיילים למקום טוב ונכון או למקום לא נכון. הסיבה לכעסו של משה היא שהם לא הרגו את הנשים המדייניות כאשר דווקא הנשים הן אלה שהחטיאו את ישראל. ב. החיילים צריכים לחנות מחוץ למחנה כי בהלחמם ובהרגם באנשי מדין נהיו טמאים למת. מדובר בשהייה מחוץ למחנה שכינה, שכן טמאי מת יכולים להיות במחנה לוויה ובמחנה ישראל ורק במחנה שכינה אסור להם להיות. דינים אלה נזכרים במדבר ה', א–ג – דיני שילוח טמאים מחוץ למחנה, ובמדבר י"ט, יא–יט דיני פרה אדומה ודרך טהרת הטמאים למת. ג. הכלים שנטמאו גם הם צריכים טהרה, כפי שנזכר בדיני פרה אדומה, במדבר י"ט, טו. בפרק ל"א מדבר משה עם פקודי החיל על טהרת החיילים ובפסוק כ' מזכיר גם את טהרת הכלים. בפסוקים כ"א–כ"ד אומר להם אלעזר הכהן את דיני טהרת הכלים.</p>	<p>א. מיהם "פקודי החיל" שעליהם כעס משה, מדוע כעס עליהם דווקא ועל מה היה הכעס? היעזר ברש"י לפסוק י"ד. ב. "ואתם חנו מחוץ למחנה" (י"ט). מדוע נצטוו לחנות מחוץ למחנה, מחוץ לאיזה מחנה מדובר וכיצד יודעים זאת, ומהם שני המקומות בספר במדבר בהם נזכרו קודם לכן דיניהם של אנשים שהיו במצב זה? ג. בהתאם להלכות הנזכרות באותו פרק הנזכר בסעיף הקודם – מי או מה עוד היו צריכים להתחטא ולהיטהר ובאילו פסוקים מסופר על טהרתם בפרק זה?</p>	<p style="text-align: center;">3 לא לאחר המלחמה במדין (י"ג–כ')</p>
<p>א. 1. העברת החלודה מכלי זהב לפני הגעתו. 2. הגעת כללי תהיה כדרך שימוש של הכלי: כלי בישול יוגעל במים חמים, כלי צלייה – באש (באור), כלים ששימושם בצונן חייבים טבילה במים אם הם ממתכת. ב. משה בא לכלל כעס, שנאמר "ויקצוף על פקודי החיל"</p>	<p>א. מהן ההלכות שנתחדשו לישראל בעניין טהרת כלים ע"פ אלעזר הכהן בעקבות המלחמה במדין? היעזר ברש"י לפסוקים כ"ב–כ"ג. ב. מדוע היה זה אלעזר הכהן שחידש הלכות</p>	<p style="text-align: center;">4 לא דיני טהרת כלים (כ"א–כ"ד)</p>

סיכום ספר במדבר – לשימוש פרטי ולתלמידים

מתוך האתר של מאיר אביטן www.meir-avitan.co.il

<p>וגו' (פסוק י"ד) ולכן בא לכלל טעות, שנתעלמו ממנו הלכות הגעלת כלי גויים, ולכן אלעזר (שלמד ממשה) הוא שזכר ההלכות ואמרן.</p> <p>ג. הכלל הוא להיזהר ממידת הכעס, שכן הכעס יכול להביא לידי טעות, או במקרים אחרים לידי העלבת אחרים וכו' ומחמיר את המצב.</p>	<p>אלו? היעזר ברש"י לפסוק כ"א.</p> <p>ג. איזה כלל התנהגותי עולה מתוך דברי חז"ל שהביא רש"י?</p>	
<p>א. השלל מתחלק בין הלוחמים לבין כל העדה (פס' כ"ז). על הלוחמים לתת אחד חלקי חמש מאות מחלקם בשלל לכהנים, ועל ישראל לתת אחד חלקי חמישים מחלקם בשלל ללויים.</p> <p>ב. בשמ"א ל', כא – כח מסופר על מלחמת דוד בעמלקי אשר פשטו על צקלג. הכלל שקבע אז דוד הוא "כחלק היורד מלחמה וכחלק היושב על הכלים יחדו יחלוקו". לפי זה הכלל שקבע דוד הוא שהחיילים שבעורף והחיילים שבחזית חולקים כולם בשלל – בשווה, לעומת המסופר במדבר ל"א שהשלל התחלק בין החיילים לעדה כולה. אולם גם על דוד מסופר שאחר כך חילק את השלל גם לתושבי המקומות שבהם התהלך במשך הזמן ואשר עזרו לו.</p>	<p>א. בין מי למי מתחלק השלל ומה על כל קבוצה לעשות עם חלקה בשלל?</p> <p>ב. היכן בנביאים ראשונים מסופר כי מנהיג הורה לחלק השלל שווה בשווה בין שתי קבוצות, מי היה מנהיג זה, לאחר איזו מלחמה קבע כלל זה ומה ההבדל בין שתי הקבוצות הנזכרות אצל אותו מנהיג לשתי הקבוצות הנזכרות כאן?</p>	<p style="text-align: center;">5 לא חלוקת שלל המלחמה (כ"ה – מ"ז)</p>
<p>א. השלל שנחלק בין הלוחמים והעדה הוא המלקוח והשבי – האדם והבהמה. המטלטלין (כגון תכשיטים) לא נחלקו ביניהם, אלא היו כולם לאנשי הצבא.</p> <p>ב. הממונים על אנשי הצבא דווחו למשה כי איש לא נעדר וכולם חזרו בשלום מהמלחמה. המפקדים רצו לתת קרבן מן התכשיטים כדי לכפר על נפשם (לפי רש"י לא חטאו במעשה אך רצו "לכפר על הרהור הלב של בנות מדין").</p>	<p>א. איזה חלק של השלל לא נחלק בין שתי הקבוצות ואיזו קבוצה קבלה לבדה חלק זה? פסוק ל"ב ורש"י.</p> <p>ב. עיין בפסוקים מ"ח – נ"ד. מה דיווחו הממונים על אנשי הצבא למשה, מה רצו לעשות עם אותו חלק של השלל שקבלה רק קבוצת הלוחמים ומדוע?</p>	<p style="text-align: center;">6 לא קרבן שרי הצבא (מ"ח – נ"ד)</p>